

Departament Legislacyjny

DL-VII-463-2/16

**Śląskie Stowarzyszenie
Praw Ojca w Katowicach
i inni**

W odpowiedzi na petycję wielokrotną pod nazwą „O poszanowanie życia rodzinnego dziecka i jego tożsamości”, która wpłynęła do Ministerstwa Sprawiedliwości po raz pierwszy w dniu 12 lutego 2016 r., uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

W przedmiotowej petycji zawarto propozycje zmian legislacyjnych w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 795 i 1689), zwanej dalej „ustawą”, oraz rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 989), zwanym dalej „rozporządzeniem”, odnoszące się do:

- 1) zmiany sposobu ustalania wynagrodzenia przysługującego kuratorom sądowym, zwanym dalej „kuratorami”, podczas obecności przy ustalonych przez sąd opiekuńczy kontaktach rodziców z dziećmi poprzez obniżenie przysługującego im ryczału przy założeniu, że określona kwota ryczału przysługiwać będzie za każdą godzinę obecności;
- 2) rozszerzenia uprawnień i obowiązków kuratorów uczestniczących w kontaktach rodziców z dzieckiem poprzez przyznanie kuratorom kompetencji do podejmowania działań zmierzających do doprowadzenia do kontaktu, z zastosowaniem środków adekwatnych do zaistniałej sytuacji i okoliczności.

W myśl art. 113 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 i z 2016 r. poz. 406), zwanej dalej „k.r.o.”, niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów. Kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków

porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej (art. 113 § 2 k.r.o.).

Zgodnie z art. 113¹ § 1 k.r.o. jeżeli dziecko przebywa stale u jednego z rodziców, sposób utrzymywania kontaktów z dzieckiem przez drugiego z nich rodzice określają wspólnie, kierując się dobrem dziecka i biorąc pod uwagę jego rozsądne życzenia. W przypadku gdy rodzice dziecka nie zdołają dojść do porozumienia sprawę rozstrzyga sąd opiekuńczy. Stosownie do treści art. 113² § 1 k.r.o. w przypadku gdy wymaga tego dobro dziecka sąd opiekuńczy ogranicza utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem. W § 2 tego artykułu ustawodawca wskazał przykładowy katalog sposobów ograniczania kontaktów z dzieckiem. Katalog ten ma charakter otwarty co oznacza, że może być modyfikowany i rozszerzany przez sąd opiekuńczy w zależności od konkretnego stanu faktycznego. Jednym ze sposobów ograniczenia ww. kontaktów jest zezwolenie na spotkanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego z rodziców albo opiekuna, kuratora lub innej osoby wskazanej przez sąd (art. 113² § 2 pkt 3 k.r.o.). Kurator rodzinny, któremu zlecono obecność przy kontaktach rodziców z dziećmi, ustalonych przez sąd opiekuńczy, stawia się w określonym w postanowieniu sądu terminie i miejscu i jest obecny przez cały czas trwania kontaktu, zapewniając, by kontakt ten nie trwał dłużej, niż postanowił sąd (§ 10 ust. 1 rozporządzenia).

Za obecność przy ustalonych przez sąd opiekuńczy kontaktach rodziców z dziećmi kuratorowi, zgodnie z art. 91 ust. 1 pkt 3 ustawy, przysługuje ryczałt w wysokości 10% kwoty bazowej, o której mowa w art. 90 ust. 2 ustawy. Wynagrodzenie kuratora w postaci ryczałtu stanowiącego część kwoty bazowej ustalonej w ustawie budżetowej jest adekwatne do roli kuratora przy kontaktach ustalonych przez sąd wynikającej z § 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia. Podkreślić trzeba, że z realizacją przez kuratora ww. obowiązków wiąże się niejednokrotnie konieczność pokonywania znacznych odległości. Zdarza się, że dni ustalonych przez sąd kontaktów to normalny czas wypoczynku, w tym świątecznego, którego kurator nie poświęci w takich okolicznościach własnej rodzinie. Wynagrodzenie przysługujące aktualnie kuratorowi za wykonywanie powyższych obowiązków może być ponadto postrzegane jako wskazówka dla skłóconych rodziców dziecka mobilizująca do samodzielnego wypracowania zasad kontaktów, zgodnie z dyrektywą wynikającą z art. 113¹ § 1 k.r.o. W braku takiego porozumienia rodzice będą bowiem zmuszeni liczyć się z kosztami wynikającymi z udziału w kontaktach kuratora. Trzeba również zaakcentować, że do ustalonych w danym terminie kontaktów może nie dojść z powodów leżących po stronie uprawnionego lub zobowiązanego. Kurator nie ma także wpływu, ani na sądowe ustalenia w zakresie terminów, czasu i miejsca

kontaktów, ani na przebieg ustalonego prawa rodzica do osobistej styczności z dzieckiem. Z powyższych przyczyn ustawodawca zdecydował się na określenie wynagrodzenia kuratora w formie ryczału, z założenia pokrywającego wszystkie wydatki i uciążliwości związane z realizacją orzeczenia sądu ustalającego kontakty w obecności kuratora.

Dodatkowo należy podkreślić, iż odniesienie wynagrodzenia kuratora do godzinowego wymiaru kontaktów uprawnionego z dzieckiem nie byłoby także wskazane z uwagi na to, że w praktyce sądy rodzinne nie zawsze konkretyzują prawo do osobistej styczności z dzieckiem w odniesieniu do określonego czasu liczonego w godzinach, ograniczając się jedynie do ustalenia terminów spotkań rodzica z małoletnim. Jak już zaznaczono wymiar tych kontaktów nie zależy od kuratora, stąd niezasadne byłoby obciążanie go skutkami takich rozstrzygnięć.

Kolejno, odnosząc się do propozycji zmiany przepisów rozporządzenia w kierunku rozszerzenia kompetencji kuratorów podczas kontaktów rodziców z dziećmi, należy podkreślić, że rozwiązania ujęte w petycji zasadniczo zmieniłyby dotychczasową rolę kuratorów rodzinnych w sprawach rodzinnych i opiekuńczych – z pomocniczej w stosunku do rodziny przeżywającej trudności lub wykazującej pewne dysfunkcje, na interwencyjną. Niejasne jest na czym miałyby polegać stosowanie przez kuratora środków adekwatnych do zaistniałej sytuacji i okoliczności oraz podejmowanie działań zmierzających do unormowania sytuacji dziecka. Przyznanie kuratorom rodzinnym kompetencji władczych polegających na możliwości określania przez kuratora sytuacji dziecka wykraczałoby poza zadania kurateli sądowej i ingerowałoby w sferę praw i wolności obywateli, co budzi uzasadnione wątpliwości, tym bardziej, że skala proponowanych zmian dotknęłaby kilkuset rodzin, w stosunku do których corocznie zapadają orzeczenia sądów rodzinnych w sprawach o kontakty z udziałem kuratora.

Ponadto należy podnieść, iż orzeczenie o obecności kuratora przy kontaktach, jak już wskazano wyżej, stanowi formę ograniczenia tych kontaktów, co jasno wynika z dyspozycji art. 113¹ § 1 i 2 k.r.o. Obecność ta może być krępująca, co jednak stanowi okoliczność drugorzędną w kontekście celu jej stosowania, a mianowicie dobra dziecka. W tym aspekcie trudno oczekiwać od kuratora aktywności, tym bardziej, że utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem to prawo i jednocześnie obowiązek każdego z nich, o czym przesądza art. 113 § 1 k.r.o. W kontekście tego postulat przyznania kuratorowi określonych uprawnień w związku z obecnością przy kontaktach, nie wydaje się być uzasadniony. Dodatkowo podkreślić należy, iż postulowana zmiana wykraczałaby poza zakres delegacji ustawowej zawartej w art. 12 ustawy. W obecnym stanie prawnym obowiązkiem kuratora pozostaje

przedłożenie sądowi notatki z przebiegu kontaktów (§ 10 ust. 2 rozporządzenia). Ma ona w założeniu charakter informacyjny dla sądu także w aspekcie możliwości ingerencji w sposób i zakres kontaktów, o czym mowa w art. 113⁵ k.r.o., a także umożliwia ocenę potrzeby wszczęcia postępowania w kierunku zmiany rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej.

Mając powyższe na względzie aktualnie brak jest podstaw do zmiany przepisów zgodnie z postulatami zawartymi w przedłożonej petycji.

ZASTĘPCA DYREKTORA
Departamentu Legislacyjnego

Wojciech Ulitko